

RÉMORSZÁG

FILIP DAVID

A karaván hamarosan útra készen állt. A végére álltam be, a közé a hét zarándok közé, akik hozzánk szegődtek. Elindultunk a keskeny, kanyargós úton. Elvadult, gyér növényzettel borított, magas sziklakertek között hágtunk egyre feljebb. Új útitársaim már első tekintetre is különböztek a karaván többi utasától. Többségük erős, nehéz bakancsot hordott, egyikük csizmát, néhányan pedig mezítláb jártak, alkalmasint a fogadalmuk miatt. Kagyló alakú kalapot viseltek, ennek a rendnek a tagjait – mint egyesek nevezik őket – erről lehet már messziről felismerni. Hogy le ne kapja a szél, hátul a kalapjukat hosszú sállal kötötték át, amit aztán még többszörösen a derekuk köré tekertek. A hasukon mindegyiknek ott a bőrtüsző, a vállukon bokáig érő, felleghajtó köpönyeg, pelerin, amely éjszaka takaróul szolgál. Járás közben hosszú horgas botra támaszkodtak. A horgon meg, vízzel vagy borral benne, tökkulacs fitygett. Föltételezem, hogy ezek a botok jó védelmül szolgáltak a dúvadak és a haramiák ellen is, az ügyesebbje pedig – mint utóbb kiderült – ilyen bot segítségével dézsmálta az út menti gyümölcsfákat.

Amíg hegynek föl mentünk, a túlterhelt lovacsákak minduntalan pihentettek. Az út azonban hamarosan lejtteni kezdett, s a karaván gyorsabban haladt. Leértünk egy völgybe, melyet patak szelt ketté. Partját egzotikus növényzet ékesítette. Egészen délidőig meneteltünk, majd amikor a nap delelőre hágtott, a karaván vezetője pihenőhelyet szemelt ki. Ember, állat – ki-ki helyet szorított magának közvetlenül a patak partján, a magas fák árnyékában. Engem a zarándokok invitáltak meg, hogy falatozzak velük. A fehér terítőre egy szempillantás alatt tekintélyes mennyiségű lombardiai sajt, kolbász, sódar került, a zarándokok közül pedig ketten belegázoltak a patak vizébe, és nagy ügyesen egy tucatnyi rákocskát és halat fogtak, amelyek egykettőre máris a forró hamuban sercegték. Végezetül minderre kukoricagörhét és vadalmát harapunk csemege gyanánt. De hát hiába, a bánatom csak nem enyhült, amikor

eszembe jutott szerencsétlen útítársam. Forgolódtam is eleget, reméltem, váratlanul hátha előkerül valahonnan. Minekutána elvertük éhünket, kézről kézre járt a boroskorsó. Immáron jó hangulatban beszélgetés kerekedett az út hátralevő részéről meg ezekről a zord és primitív vidékekről, amelyeken éppen áthaladtunk. Mivel kellemes beszéd társakra és türelmes hallgatóságra leltem, kitártam szívemet. Szomorúsággal beszéltem el, miként veszítettem el hazámat, szüleimet, földönfutó lettem, akaratom ellenére szakadtam el a barátomtól, végül pedig Sziléziai Angelo szavait idéztem:

*A szem, mellyel Istent látom,
ugyanaz, mint amellyel Isten lát engem.*

Az ezután kibontakozó eszmecsere során bölcs útítársaim egyetértettek azzal, hogy a világ csupa képből és tükörképből, tárgyakból és azok árnyékából áll, s hogy a görög tükör ama titokzatos játéknak lett az áldozata, amidőn a tárgyak és árnyékuk, egy váratlan pillanatban, helyet cseréltek. Az egyik fiatal zarándok, közvetlenül mellettem ült, s akiről csak annyit tudtam, hogy Dominicnek hívják, zsebtükröt vett elő tarsolyából. „Ez az aacheni tükör, szent ereklye. Az a csodálatos tulajdonsága, hogy megőrzi azt, ami egyszer benne tükröződött. Aachentől (Nürnbergben át) Prágáig, Maastrichttől Bécsig sok kegyhelyet bejártam vele. S ekképpen mindmáig látható benne annak a szivacsnak a tükörképe, amellyel Jézus az ajkát nedvezte meg a Golgotán, a Szűzanya egy hajtincének és derékövének árnyéke, nemkülönben Nagy Károly király koponyájának és két kezének lenyomata is bármikor előhívható. Ezt a csodatükröt Gutenberg mester metszette az aacheni székesegyház megrendelésére. Kezembe vettem az ezüstkeretes kis jószágot. A fényes üveglap fölé hajolva figyelmesen belenéztem, s az arcom, amely – ha a zarándok igazat mondott – kétségkívül mindörökre a fémkeret foglya maradt, most valóban sorra a legbecsesebb ereklyék tükörképévé tűnt át. Egy villanásnyi időre aztán, az egymás után sorjázó alakzatok háttérében valahol, megpillantottam a kis görög fiú arcát. Most annak a másik, valószerűtlen világnak a lakója volt. Engem előntött a hideg verejték; ájulás környékezett, de csakhamar magamhoz tértem. „A Jóisten kegyelme legyen mindazokkal, akik úgy, mint én, mindinkább megerősödnek azon hitükben, hogy a világ dolgait a nekromantia igazgatja, hogy minden a mágiával kezdődik, és oda tér vissza.” Szavaim csak még jobb kedvre derítették ezeket a jámborokat. Az általános jó hangulatban csupán az egyik zarándok, aki iránt a többiek valamennyien megkülönböztetett tisztelettel viseltettek, ült ott elborult, komor arccal. „A világ valóban telis-tele van különb-különbféle csodákkal”, mondta. „Boghtsleyban láttam egy Jézust, aki forgatta a szemét, és igazi könnyeket hullatott. Kentben egy feszület ajándékokat fogadott és megáldotta a hozzája zarándoklókat. A heilbronni

Szüzanya-szobor látóvá tette a vakokat, és beszédessé a némákat. De mind-ebből semmi sem fogható ahhoz, amit a legelső zárandokutamom éltem át. A mai utazások sokban különböznek azoktól a hajdaniaktól. Akkoriban napokig mehettünk anélkül, hogy pihenőhelyet, hospitiumot vagy egyáltalán lakott helyet találtunk volna. Fiatalkoromban, márpedig itt most a korosabbak közé számított, valóban igazi kaland volt zárandokútra indulni. Ismertem egy német zárandokot, ő Santiago de Compostelát, a mindannyiunktól jól ismert búcsúhelyet kereste fel. Háromszor vágott neki, könyvet lehetne írni élményeiből. Az első alkalommal hat hónapig bolyongott Észak-Spanyolországban, mindhiába: nem jutott el Santiagóba. Alig-alig vergődött haza. A második utazásán tehetetlenül körbe-körbe járt, teljesen elveszítette a tájékozódást. Csak harmadszori nekirugaszkodásra sikerült térdet hajtania Galíciai Szent Jakab előtt, ezúttal is csak azért, mert véletlenül találkozott egy népes búcsújárással, s hát csatlakozott hozzá. Az elbeszélő itt megállt, ámde amit eddig elmondott, láthatóan csupán bevezetője volt az igazi történetnek. Az idős zárandok beletúrt deresedő szakállába, majd így folytatta: „Ennélfogva egyáltalán nem csoda, hogy én is hasonlóan jártam, tudniillik hogy jómagam is eltévedtem valahol Észak-Franciaországban. Erről mind a mai napig nem szóltam senkinek, ha végighallgattok, azt is megértitek, miért. Nem kérem, hogy higgye, aki akarja. Mert mindannyian jól tudjuk, testvéreim, hogy azokban a regékben, melyeket hallunk, olykor némi túlzás van, sőt tiszta koholmány is akad. Az én történetem azonban, higgyétek el, elejétől végig igaz.

No, szóval, én akkor még nem voltam fogadott búcsús, mint ma, nem voltam *pálmás*, aminek neveznek bennünket, minket, akik, ugye, gazdáink megbízásából vezekelünk az ő bűneikért és az ő pénzükön vásároljuk a bűnbocsánati cédulákat meg az ereklyéket. Nem volt jelképem a »jerikói pálma«, és nem is tartoztam a céhhez.” A zárandok levette kalapját, amely különböző búcsújáró helyekről származó, ónból vert jelvényekkel és érmekkel volt bőségesen megtűzdelve. „Ezen a fejrevalón, amelytől már negyven éve nem válok meg, akkor még egyetlen dísz sem volt. A magam lelki üdvéért jártam a zárandokutakra, mert noha igen fiatal voltam, azért istenfélő valék. Egy derekas verekedésben jócskán véres lett a kezem, úgyhogy elhatároztam, valamelyik búcsúhelyen keresek feloldozást. Mifelénk gyakran elvetődtek az indulenciaárusok, de róluk mindenki tudta, hogy közönséges csalók. Ereklyeként disznócsontokat vagy lószórt próbáltak rászózni a gyanútlan vevőre. A legvakmerőbbek pedig holmi üvegköcsögöket mutogattak, mondván, hogy azokban Salamon király harangjai zúgnak. Az Isten elleni három legsúlyosabb bűn: a mágia, a paráznaság és az emberölés. A püspök úrtól, aki ismerte a szüleimet, zárandok menlevelet kaptam annak őszinte reményében, hogy vezeklésemmel legalább háromszáz év pokoltól váltom meg magam, amelyet egyébként úgysem kerülhetek el a túlvilágon.

Hogy egészen őszinte legyek, meg kell vallanom, hogy az a bűntett, amit elkövettem, csupán ürügy volt, hogy hátat fordíthassak annak a fölöttébb unalmas és egyhangú életmódnak, amelyet szülőfalumban folytattam, s amely méltatlan volt egy kalandvágyó fiatalemberhez. A betűvetéshez nem érttem, így nem olvashattam könyveket, ámde néhány ferences atyától érdekes történeteket hallottam Odorick da Pordenon csodálatos utazásairól Perzsiától Indiáig, amidőn többfejű, egyszemű meg kutyafejű emberekkel és furcsábbnál furcsább állatokkal, rémekkel és szörnyetegekkal találkozott. Hasonlóképpen csak a fiatalos kalandvágyat élteszgették bennem sir John Mendevill élményei meg felfedezései, melyek során megtalálta az örökös ifjúság forrását, és megismert egy olyan népet, amely a feslettségben meg a paráználkodásban találta legtöbb örömét, ahol férfiak és nők közösen feredöznek és nyakló nélkül mindenki mindenkiel közösülhet, s ez nemhogy nem halálos bűn, hanem ellenkezőleg, áldás. Püspök urunk tanácsára elhatároztam, hogy meglátogatom az apostolok sírját Rómában, s itt kérek imádságos feloldozást ifjúkori tévelygésemért.

Így aztán egy szép napon, bőséges könnyhullatás közepette, de nem szülői áldás nélkül, búcsút vettem idős atyámtól és vigasztalhatatlan édesanyámtól, majd csatlakoztam a zarándokok csürhéjéhez. Csürhét mondtam, mert ma is az a véleményem róluk, hogy közönséges csavargók gyülekezete volt, melynek dehogyis a bűnök levezeklésén járt az esze, hanem inkább csak azon, hogyan csikarjon ki az élettől minél mértéktelenebbül minél többet. Az utazás legelején olybá tűnt, hogy no, éppen ez az, amit mindig is akartam. Minthogy azonban eszes legényke voltam, hamarosan beláttam, hogy a bűn fertője éppolyan fárasztó, mint a földöntúli tisztaság és szűziesség, továbbá hogy a részeg dorbézolás, a kéjelgés, a szodómia meg a többi kicsapongás inkább a boldogtalan, semmint a boldog és elégedett emberek szükséglete. Társaim, ahogyan múlt az idő, úgy látszik, meg is feledkeztek róla, hova és miért indultak útnak. Mindenütt megálltak, ahol innivaló akadt, minden téren, ahol szólt a zene és táncoltak, ahol szépasszony meg ivócimbora került. A végén még egy cigánycserga is hozzánk csapódott, éppoly gyanús társaság. Teli torokból esküdöztek, hogy ők is vezeklők, penitenciaképpen hét esztendeig kell bolyonganiuk anélkül, hogy ágyban hajtanák álomra fejüket. De csakhamar kiderült, hogy közönséges zsebtolvajok, zsebmetszők, és becstelen úton szerzett zsákmányukat éppen azokkal a bujálkodókkal, állítólagos búcsújárókkal osztják meg, akik fenntartás nélkül és mértéket nem ismerve hódoltak mindenféle földi örömeinek. Amikor nem sok idő múltán nyíltan jelét adtam, mennyire elégedetlen vagyok az effajta életmóddal, mert – noha gyilkos voltam – engem azért a szent ereklyék tiszteletére neveltek, az egyik ilyen bitang az egész társaság előtt neveltség tárgyává tett, azt állítván, hogy a sátánt éppen a jóféle erős ital meg a szajhák tartják távol, mert oda már nem fűződik semmi

érdeke. Az ördög és fiókáinak legfőbb célpontja viszont a kolostorok és minden, ami tiszta és szent életű. Majd eközben a cisztercita kolostor apátjának szavaira hivatkozott, miszerint ez az ördögfajzat a levegőben úszó porszemeken és a napsugarakon lovagol, esőként permetez ránk, s megszámlálhatatlan sokaságuk betölti az egész világot, az egész levegőteget. Saját iskoláik vannak a lelkek megrontására, és jobban beszélnek latinul akármelyik püspöknél. Ma hajlamos vagyok hinni, hogy az efféle okoskodás nem alaptalan, ezek a semmirekellők azonban akkor csupán azért hivatkoztak az apát úrra, hogy mentseget találjanak illetlen viselkedésükre és feslettségükre. Nem tudom, mi lett volna a vége, hogy tán végül magam is erre az üres látszateletre adom a fejem, ha egy napon valamelyik vásártéren meg nem támadnak bennünket az igazi hívők. Az első dolguk volt, hogy máglyát gyűjtsanak, s azon elégették a kártyacsomagokat, a játékkorongokat, a dobókockákat, a parázna képeket és még sok egyebet, amit az álbúcsúsok batyuiban találtak. Nem sok hiányzott, hogy e tárgyak gazdái is úgy járjanak, mint beceses tulajdonuk. Isten mégis megkönyörült, a becsületes polgárok ugyan bottal kergettek szét bennünket, de megkímélték életünket. Így történt, hogy mindörökre hátat fordítva a hamis vezeklők hordájának, egyedül folytattam zárándokutamat.

Teljesen ismeretlen vidékre kerültem, más vallású és nyelvű emberek közé, ám abban a hitben és meggyőződésben, hogy a jóságos angyalok látnak mindent, és tudnak mindent, még az én legtitkosabb gondolataimat is, azokat is, eszerint tehát számukra nem lehet titok, hogy én a lelkem mélyén istenfélő és alázatos maradtam mindazon sajnálatos események ellenére, amelyek megbélyegezték ifjúkoromat. De az ég messze volt, a föld pedig közel, tartja egy régi közmondás, s én hamarosan beláttam, hogy az ég mással van elfoglalva, nem az én bajommal. Magam kerestem a bajt, magamnak kell kikecmeregmem belőle. Segíts magadon, az Isten is megsegít. Habár ez ésszerű elhatározás volt, a körülmények nem kedveztek. Ugyanis olyan sűrű köd ereszkedett le, hogy azontúl már csak tapogatózva, teljesen vakon haladhattam előre. Letértem a fő útról, ragadós latyakban jártam ingoványos mocsárvidékre tévedve, melynek levegőjét az enyészet bűze és mindenféle furcsa madarak rikoltozása töltötte be, amelyek közül egyet sem láthattam ugyan, csak a hangjuk tűnt csúfondárosnak s egyszersmind háborzongatónak. Fatörzseknek ütköztem, kísérteties ág-bogak fonódtak testemre piócákként. Bizonyos idő elteltével végre szilárd talajt értem, a köd azonban nem ritkult. Nem tudom, csupán érzéki csalódás volt-e, vagy tényleg harangszót hallottam, orgona- és hárfazenét, templomi kardalt. Már azt hittem, ez a mennybemenetel, hiszen ilyesfélét sugalltak érzékeim, de hát mindezt alighanem az a féllálomszerű állapot okozhatta, amelybe részint a fáradtság, részint pedig az egészségtelen vidék nyomasztó kipárolgásai miatt jutottam. Hosszú bolyongás után, s mivel minden erőfeszitésem, hogy megszabaduljak ettől a szörnyűséges vakságtól, hiába-

valónak bizonyult, elfogyott az a kevéske erőm is, ami még volt, úgyhogy végül teljesen kimerülten roskadtam a nyirkos földre.

Nem tudom, mennyi ideig maradtam ebben az önkívületi állapotban, amidőn semmit sem érezkeltem a környező világból, elég az hozzá, hogy amikor magamhoz tértem, és kinyitottam a szemem, a ködnek nyoma sem látszott. Egy meredek sziklaszirt legszélén hevertem, egypár lépés még, s a szakadékba zuhanhattam volna. Odalentről, mélyen a szirt alatt napsütésben aranyló mezők nyújtózkodtak, buján zöldellő völgyek, sűrű erdők tárultak szemem elé, egy olyan világ, amely merőben különbözött attól a sötét, ködös mocsárvilágtól, ahonnan jöttem. Megdörzsöltem a szemem, nem álmodom-e, de semmi kétség: már a pusztulás tornácára értem, amikor egy angyal jóságos keze megnyitotta előttem a mennyország kapuját. Újult erővel szökkentem talpra, hogy kifürkésszem, mi módon juthatnék le a völgybe. Hamarosan fölfedeztem egy lejtőt, egy kis ügyességgel és kitartással azon le lehetett ereszkedni, no meg hát, ne felejtsek el, a legjobb éveimben voltam akkor, olyan korban, amikor az ember ennél sokkal nagyobb akadályokat is legyűr anélkül, hogy egy kicsit is nehezebb esnék. Így aztán örömteli reményektől dagadó vitorlákkal láttam hozzá szándékom valóra váltásához. A Megváltó római helytartója nem ok nélkül kérdezte: Milyen mély a pokol? Milyen messze van az ég? Mert amint abban a katlanban találtam magam, amiről eladdig, amíg messziről láttam, azt hittem, hogy Isten jókedvében teremtette, most egyszerűen azt kellett gondolnom, hogy talán mégis az ördög műve. Mindaz, ami a távolból a természet bájos mértéktelenségének és dúskálásának látszott, közlőrlől visszataszító volt. A hegycsúcsok (az egyikről éppen az imént ereszkedtem le) torz emberfejekre emlékeztettek, az égen pedig sűrű gomolyfelhők dermedeztek mozdulatlanul, akár a mélyből a felszínre bukkant vízbe fúltak tetemei. Maga a föld, amin jártam, vastagon terített, csupa-csupa rohadék volt, abból nőttek ki a terebélyes fák emberszem alakú levelekkel rajtuk, a réteket pedig nagyra nőtt, sötét színárnyalatú, félelmetes virágok borították, minden szépség és báj híján. Arról a fáról, amely éppen a fejem fölött terjesztette ki lombosát, letéptem egy nagyobbfajta, alma formájú gyümölcsöt. De a kezemen rögtön szétmállott, és sűrű, ragadós levet eresztett, amely olyan volt, mint a vér, úgyhogy undorodva hajítottam a magas fűbe. Nem hallatszott madárdal, sem rovarzummogás, nem hallatszott semmi sem abból, amitől örül az ember lelke a természetben, mindenütt csend honolt, e dermedt, halotti mozdulatlanság elválaszthatatlan tartozékként. Amikor pedig az erdőben járva félrehajtogattam az utamban álló ágakat, valóságos, fájdalmas jajszavakat véltem hallani, amit, igaz, érzéki csalódásnak tulajdonítottam. Olybá tűnt, mintha mindenek fölött, ami létezett és sarjadt ezen a tájon, a halál hírhedt jelszava lebegett volna: *»Yo sono la Muerte cierta a todas criaturas!«*

Az egyik tisztáson játszadozó fiúcskákat és kislányokat láttam. Kézenfogva járták körtáncukat, ámde anélkül a pajkosság és jókedv nélkül, amely a fiatalság ékessége. Az előtáncos szerepét játszó kisfiú *Az ártatlan gyermek* néven ismert ereklyére emlékeztetett, amely nagy kristálykoporsóba zárva fekszik az egyik párizsi szentélyben. Sok évvel később, amikor elzarándokoltam a *Des Innocents* sírkertbe, akkor éreztem ugyanígy a halál jelenlétét, csakhogy ott a betlehemi gyermekek a föld alatt nyugodtak, nem a haláltáncukat járták. Akkor még sok mindent nem tudtam, amit ma tudok, de vannak dolgok, amit az embernek nem is kell tanulnia, bizonyos dolgokat, mint mondani szokás, az anyatejjeel szívja magába. Amidőn a vastag fatörzsek mögött meg-megbújva egészen megközelítettem őket, felfedeztem, hogy itt csupa törzszülött gyermek táncol, azok a kis gnómok, akikből – ha hinni lehet a krónikáknak – századunkban több születik, mint korábban bármikor. Művelt elmék szilárd, kétségbevonhatatlan összefüggést állapítottak meg az erkölcsi lezülles meg a természet rendjének megbontása között. Az ember vétkezése a természetre is kiterjedt, és akkor minden a feje tetejére állt. Amikor olyan idők jönnek, hogy az ostobák és a romlottak kaparintják meg a hatalmat, és ők uralkodnak, amikor a hazugság lesz az igaz, a bűn felmagasztaltatik, és a butaság fitogtatja magát, olyankor az ember is elállatiasodik, testileg is eltorzul. »A feje tetejére állt világ romlott világ« – olvastam egy könyvben, amely nemrég volt a kezemben, a címére is emlékszem: *Az örültek hajója*, igen, ez a címe. Azért említem, hogy fölkészítselek benneteket arra a látványra, amely borzadályal töltött el. A rejtekhelyemmel szemben levő közeli erdőből csupa félig állat, félig ember formájú szörnyalakokból álló menet kanyarodott elő, hogy csatlakozzon a táncolókhöz. Elöl egy rémséges állat haladt elefántlábakon, számarfeje és asszonyi keble meg hasa volt, utána megint csak valami fura lények jöttek, amelyeknek a testét tetőtől talpig halpikkely borította, majd egy vaddisznó emberi végtagokkal. A különös menetet egy szőrös teremtmény zárta, ennek két feje, két farka és hat lába volt. Hát el tudjátok képzelni, hogy nézett az ki, amikor ez az elképesztő összevisszaság táncra perdült? Életemben nem láttam ennél borzalmasabbat, remélem, nem is fogok soha többé! Erre mondhatta volna egy tudós bölcs: »A világ minden nyomorúsága, minden elkövetett bűne, a rengeteg sok gyűlölet, mind rajta hagyja bélyegét a világ szellemén, s ennek révén az emberi testen.«

Az ilyen felfordult, elfajzott és torz világban, amely annyira eltávolodott önnön lényegétől, immáron semmiféle rend nincs sem a szellemiekben, sem pedig a természetben, s minden a káosz felé rohan. Egy ilyen válságra egyedül a Végítélet hozhat megoldást. Így gondoltam akkor, így gondolom ma is. Nézzetek csak körül, nézzétek, hogy megsokasodtak a csavargók, kalandorok, a velejükig romlott gazemberek, szemfényvesztők és boszorkányok. Arra felénk, a szülőföldemen, nemrég egy asszony huszonöt gyereket hozott a világra,

mindnek disznófeje volt, és esze is csak éppen annyi, mint egy sörtésnek. Azokat, akiknek eszük van, kitaszítják, vermekben, odúkban és mocsokban leszen lakásuk, míg ellenben a legmagasabb állásokba azok az emberek kapaszkodtak fel, akiknek az esze ugyan rövid, de a bűnlajstroma annál hosszabb. Minden tótágast áll, mindent tönkretesz a parlagi együgyűség és a butaság!

No de engedjétek meg, hogy végig elmeséljem ezt az élményemet, amely ráébresztett, milyen is a világ igazi arca, az, amelyet ma is látok. Ott álltam tehát a rejtekhelyemen, elborzadva ennyi istentelenség láttán, merthogy csakis ez lehet a sok szörnyeteg zsinatolásának oka. Hiszen ti is, az országutak örökös vándorai, hát nem találkoztok naponta a nagy rendellenességek műveivel, ahogyan egy költő mondta?

Megannyi alaktalan szörnyeteg

Lábásfej és fejeláb

Halva született csecsemő, kutya, macska, bari és borjú

Teste kettő, szeme három, füle öt.

Ekkor a korhadt televény porhanyós földjéből, váratlanul, olyan undorító állatok bújtak elő mindenünnen, mint amilyenek a patkányok megtermett példányai, aztán gyíkok, békák, kígyók, vakondok, szárnyas skorpiók, s valamennyien a körbefogódzó táncosok irányába tódultak azzal a látható szándékkal, hogy csatlakozzanak hozzájuk. A szétkapart, nyitott lyukakból pedig hatalmas férgek és bogarak rajzottak elő, a testükön, fejükön valamiféle ember formájú kinövésekkel, amelyek még visszataszítóbbakká tették őket. El kellett hagynom búvóhelyemet. Észrevétlenül el akartam illanni, de eközben nem voltam eléggé óvatos. A szörnyszülöttek észrevettek; leírhatatlan cincogás, visítozás, rőfögés, fülsiketítő hangzavar támadt, s ez az egész elfajzott fajzat, félbeszakítván ostoba szórakozását, nekem rontott. Minden megmaradt erőmet összeszedtem, és sutty, be az erdőbe! Leírhatatlan félelmemben olyan eszeveszetten futottam, hogy hamarosan leráztam üldözőimet. De utána még sokáig a fülemben visszhangzott a börduda, a nyenyere meg a pánsíp hangja, és a szemem előtt lebegtek ennek a *Danz de la Muerté*-nek a jelenetei, már ahogyan az efféle táncot ifjú barátunk hazájában nevezik.

Magam mögött hagytam ezt az elátkozott vidéket, méghozzá ugyanazon az úton, amerről jöttem is, és csak arra kértem az Urat, hogy távol tartva azt az eltévedt utas tekintetétől, áthatolhatatlan köddel és az éjszaka vaksötétjével borítsa be a rémségeknek emez országát! A félelmetes mocsárvidék most várva várt mentsvárnak tetszett. A jó isten meghallgatta kérésemet. Az egyik kegyhelyen értékes ereklyét vettem, Krisztus véréből kaptam egy üvegcsével. Abban a reményben, hogy zarándoklásommal levezekeltem az emberölés vétkét, elhatároztam, hogy hazatérek. Ámde szülőföldemhez közeledve, mind nagyobb

nyugtalanság vett erőt rajtam. A valamikor túlságosan is forgalmas utak, amelyeken az emberek százezrei utaztak a szélrózsa minden irányába, most úgyszólván elnéptelenedtek. Elvértve ha akadt is szembejövő, félreállt, és került mindenféle beszélgetést. Rövid távollétem alatt a falvak olyan különös változásokon mentek át, hogy még azokra is, amelyekben pedig többször megfordultam, alig ismertem rá. A földeken tüzek égtek, melyek célját és rendeltetését nem értettem meg mindjárt. A levegőt átható, elviselhetetlen bűz töltötte be. Nyitott sírgödörökre akadtam, tele voltak oszlófélben levő emberi tetemekkel. Körös-körül emberi és állati maradványokkal táplálkozó kutyafalkák kóboroltak. A kiéhezett jószág is ezen a halotti toron marakodott. Mértéktelenül elszaporodtak a patkányok. Embertestű és madárfejű alakok jártak házról házra, és hordták ki a halottakat. Mi ez, rossz álom talán? Elmenekültem egy fejtetőre állított, torz világból, a rémségek országából, és most egy ugyanilyen világba kerültem vissza?! Egy olyan világba, ahol arat a legborzalmasabb tömeghalál, amely egész nemzeteket és országokat kerget örületbe és tesz hideglelőssé. Itt, ezen a ponton, nincs már sem istenfélelem, sem istentagadás, mindkettő értelmét veszti, itt a halál oszt áldást a bűnre és gonoszúságra. A jövőre pedig senki sem gondol többé. Ami van, az csak egy kollektív hisztéria – és a halál. S én mindennek a kellős közepébe csöppentem bele. Elmentem a zarándokok útján, hogy levezekeljem bűnömet, majd amikor visszajöttem, íme, mire jöttem vissza. Beteg közállapotok fogadtak, erőszak, amelynek gyakorlásában már nem voltak vétkesek és ártatlanok, általános esztelenség és minden szellemi meg tárgyi érték pusztulása. Otthonom már nem volt, apám és anyám csontjai vagy valamelyik tömegsírban pihentek, vagy kóbor kutyák és dúvadak étkéül váltak temetetlenül, a szülői házat kifosztották a döggeszelyűk, akiknek semmi sem szent. Körös-körül mindenütt rablók és mindenféle haramiák tekeregtek, akik az országos szerencsétlenségben lelték meg a maguk hasznát.

Fölkerestem a püspök urat, annak idején az ő engedélyével és áldásával keltem útra. Eleinte nem ismert meg, de utána, amikor elmagyaráztam, ki vagyok, és mi mindent éltem át az úton, a püspök úr csak két tenyere közé fogta a fejét, és egyenletes ritmusban ingatta a felsőtestét, úgyhogy már arra gondoltam, hogy hát, mint annyian mások, ő is meggabalyodott, szegény. Nem hónapokig voltál távol, hanem évekig, sok-sok évig – világosított fel a püspök úr később. Sokáig nem tudtam felfogni, hogy valóban ifjúként mentem el, és középkorú férfiként tértem haza. Abban a rémországban töltött percek és órák, valami furcsa és rejtélyes kronométer szerint, hónapoknak és éveknek számítottak.

Újból elhagytam a szülőföldem, s hivatásos zarándok lettem. Bűnbocsánatot vásárolok azoknak, akik jól megfizetik szolgálataimat. Nekem ez olyan üzlet, amely mindig virágozni fog, amíg csak bűnösből és szent ereklyéből lesz

elegendő ezen a világon. Márpedig sem az egyikből, sem a másiktól nem leszünk híján. De hát ahogyan öregszem, mind gyakrabban ötlik fel bennem: mire jó mindez? Egyáltalán minek az élet, ha valamiféle nálunk hatalmasabb erők bármikor kedvük szerint beleszólhatnak, megváltoztathatják, módosíthatják, azt csinálnak vele, amit akarnak? Ha úri szeszélyük szerint labdázhatnak velünk időben és térben, az álom és valóság, a kegy és kegyvesztettség végletei között, lenéző göggel játszadozva mindazokkal az állítólag biztos és szilárd támpontokkal, amelyek az ember élete nyugszik? Mire jó az ilyen élet? Meglehet, csak arra, hogy azokban a percekben, amikor – mint most is – az út fáradalmait pihenjük, magunk is elmesélhessünk egy különös történetet, egyet a sok közül.”

BORBÉLY János fordítása